

POSTANOWIENIE

Dnia 15 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa T. M. i I. M.

przeciwko M. S.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 kwietnia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 17 czerwca 2020 r., sygn. akt V ACa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od M. S. na rzecz T. M. i I. M .kwoty po 1.350 zł
(jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanej M. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 17 czerwca 2020 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Zdaniem skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane z koniecznością dokonania wykładni norm zawartych w art. 527 § 1 i 2 k.c., i rozważenia przez Sąd Najwyższy prawidłowości wykładni przyjętej w zaskarżony wyrok, w świetle której dla stwierdzenia pokrzywdzenia powodów miarodajny jest wyłącznie stan majątku dłużnika w chwili wytoczenia powództwa i wyrokowania w sprawie. W ocenie skarżącej występują również istotne zagadnienie prawne na tle wykładni art. 528 k.c., związane z pojęciem nieodpłatnej czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią, wymagające

rozważenia, czy dokonanie w ramach jednej czynności prawnej wzajemnych darowizn przez strony tej czynności stanowi czynność odpłatną, czy też nieodpłatną w rozumieniu powołanego przepisu, zwalniającą sąd z konieczności badania stanu wiedzy, po stronie osoby trzeciej odnośnie do świadomości dłużnika o działaniu z pokrzywdzeniem jego wierzycieli.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia SN: z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, Biul. SN 2015, nr 5; z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12). Wątpliwości przedstawione w uzasadnieniu wniosku muszą pozostawać w związku z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13). Istotne zagadnienie prawne należy jednak postawić w sposób tak ogólny i abstrakcyjny, aby mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego (zob. postanowienia SN: z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14). Kolejnym niezbędnym elementem uzasadnienia jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził poważne wątpliwości, a także różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa, oraz zajęcie stanowiska przez samego skarżącego. Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w danej kwestii, bądź zostały wskazane okoliczności uzasadniających jego zmianę.

Z utrwalonego zatem orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika zatem, że wątpliwości natury prawnej mogą być traktowane jako przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. tylko wówczas, gdy chodzi o zagadnienie nowe, dotychczas nierozwiązane w orzecznictwie, takie, które będzie miało znaczenie przy rozstrzyganiu spraw podobnych, a przy tym takie, którego rozstrzygnięcie wpłynie na wynik badanej sprawy. Nie ulega przy tym wątpliwości, że zagadnienie to nie może być pozorne,

czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Po pierwsze, skarżąca nie sformułowała zagadnienia prawnego, jeżeli chodzi o art. 527 § 1 i 2 k.c., a nie jest rolą Sądu Najwyższego dokonywanie wykładni, o jakie zagadnienie może chodzić stronie. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca nie wskazała, z czym wiązać się ma podnoszone zagadnienie, a zatem zagadnienie nie spełnia wymogów wynikających z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Oczywiście jest, że powyższych warunków nie spełnia stwierdzenie skarżącej o występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, bez podjęcia nawet próby jego sformułowania. Fakt ten czyni w efekcie bezskuteczny wniosek skarżącej o przyjęcie ich skargi do rozpoznania w oparciu o tę przesłankę.

Po drugie, skarżąca potraktowała zamiennie dwie powołane przesłanki przedsądu zawarte w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., do czego nie ma podstaw, szczególnie w sytuacji, gdy istnienie przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. zostałyby uzasadnione rozbieżnościami w orzecznictwie. Skoro bowiem na tle wykładni przepisu powstały rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, to znaczy, że zajął on już stanowisko w tej kwestii i to nie jeden raz. Nie można zatem budować w oparciu o te same wątpliwości istotnego zagadnienia prawnego, które charakteryzuje się tym, że jest nowe, jeszcze nierozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie SN z dnia 15 grudnia 2016 r., I CSK 315/16). Powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia SN: z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z dnia 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08). Nie może stanowić przesłanki

przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie przekonanie skarżącej strony o „istotności” czy „ważności” problemu, który pojawia się na tle konkretnego rozstrzygnięcia w postępowaniu przed sądem drugiej instancji ani nie może sprowadzać się jedynie do polemiki ze stanowiskiem co do wykładni prawa przyjętym przez ten sąd.

Po trzecie, nie stanowi zagadnienia prawnego stwierdzenie o potrzebie dokonania oceny prawnej w określonym zakresie w sytuacji, gdy skarżąca nie przedstawiła argumentów, które świadczyłyby o możliwych rozbieżnościach interpretacyjnych, innych niż ocena, którą przyjął Sąd drugiej instancji. Ponadto, skarżąca nie wykazała elementu „istotności” ani „nowości”, ograniczając się do przedstawienia argumentacji stanowiącej w istocie polemikę ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego. W niniejszej sprawie ograniczono się do zgłoszenia wątpliwości, które w istocie stanowią pozór występowania w sprawie zagadnienia prawnego.

Po czwarte, zgodnie z ustalonymi w orzecznictwie i piśmiennictwie poglądami, stan pokrzywdzenia wierzycieli, a zatem także powodujący go stan majątku dłużnika, prowadzący do niewypłacalności lub wyższego stopnia niewypłacalności, należy badać i oceniać nie w chwili dokonywania zaskarżonej czynności, lecz w chwili jej zaskarżenia i zamknięcia rozprawy w sprawie. Rzeczywista niewypłacalność dłużnika (lub jej wyższy stopień) spowodowana przez zaskarżoną czynność musi istnieć (utrzymywać się) w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną wobec niego – art. 316 § 1 k.p.c. (zob. np. wyrok SN z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 280/00; z dnia 23 lipca 2003 r., II CKN 299/01; z dnia 28 czerwca 2007 r., IV CSK 115/07). Skarżąca nie przedstawiła żadnej argumentacji prawnej, która miałaby dać asumpt do stwierdzenia zmiany stanowiska Sądu Najwyższego.

Po piąte, sąd powinien brać pod uwagę także czynności prawne działane przez dłużnika już po dokonaniu zaskarżonej czynności i stan jego majątku w chwili zamknięcia rozprawy oraz ocenić, czy między ustalonym stanem niewypłacalności lub wyższego stopnia niewypłacalności a zaskarżoną skargą pauliańską czynnością prawną dłużnika istnieje związek

przyczynowy (zob. wyrok SN z 26 marca 2015 r., V CSK 320/14, Monitor Prawa Bankowego 2016, nr 3, s. 59).

Po szóste, w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi także wątpliwości, że nieodpłatność jako istotna przesłanka (element) darowizny, decyduje o jej bycie prawnym (zob. wyrok SN z dnia 20 października 2006 r., IV CSK 172/06). Sąd Apelacyjny rozważył kwestię darowizn w niniejszej sprawie i brak jest podstaw, aby na tym tle formułować zagadnienie prawne.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 105 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., z uwzględnieniem § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.), mając na uwadze treść aktu notarialnego z dnia 3 kwietnia 2008 r. (k. 1588).